

**Промисловий туризм у системі реконструкції економічної
суб'єктності громад у повоєнний період**

Данилевич Мирослава Василівна

доктор педагогічних наук, професор

в.о. завідувача кафедри фітнесу та рекреації

Львівський державний університет фізичної культури ім. І.Боберського,

79007, вул. Т. Костюшка, 11, м. Львів, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-1285-392X>

Камінський Любомир-Роман Юрійович

аспірант Львівського університету бізнесу та права,

79021, вул. Кульпарківська, 99, м. Львів, Україна,

<https://orcid.org/0009-0009-5002-8734>

Прийнято: 19.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

***Анотація.** У статті здійснено наукове осмислення промислового туризму як стратегічного інструменту реконструкції економічної суб'єктності громад у післявоєнному періоді. В умовах масштабної руйнації промислової, соціальної та інституційної інфраструктури внаслідок збройної агресії РФ постає завдання не лише фізичного відновлення територій, а й переозначення локальних ідентичностей, формування нових точок економічного тяжіння та утвердження громад як повноцінних суб'єктів просторового розвитку. Промисловий туризм у цьому контексті*

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

розглядається не як маргінальний сегмент культурної політики, а як багатовимірна платформа для поєднання пам'яті й інвестицій, креативної економіки й соціальної інтеграції, локальної ініціативи й державної стратегії.

У ході дослідження проаналізовано трансформацію поняття економічної суб'єктності в умовах війни, виокремлено ключові функції промислового туризму як інструменту символічного та економічного перезавантаження громад, охарактеризовано умови формування інвестиційної життєздатності цієї сфери на регіональному рівні. Особливу увагу приділено сценарному моделюванню розвитку промислового туризму, яке представлено в чотирьох варіантах - інерційному, базовому, кооперативному та інноваційно-інституційному. Виокремлено п'ять ключових векторів, реалізація яких у межах базового сценарію створює передумови для переходу до сталих і динамічних моделей зростання.

Сформульовані висновки засвідчують, що промисловий туризм, за умов належної інституціоналізації, кадрового забезпечення, соціального діалогу й цифрової підтримки, може стати не лише елементом турпропозиції, а стратегічним ресурсом для відновлення суб'єктності громад, які втратили не лише інфраструктуру, а й відчуття економічної цілісності та майбутньої перспективи.

Ключові слова: *промисловий туризм, економічна суб'єктність, повоєнне відновлення, локальні ідентичності, сценарне планування, регіональна стратегія.*

**Industrial tourism in the system of reconstruction of economic
subjectivity of communities in the post-war period**

Danylevych Myroslava Vasylivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Acting Head of the Department of Fitness and Recreation,
Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi,
79007, T. Kostiushko Str., 11, Lviv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-1285-392X>

Kaminskyi Liubomyr-Roman Yuriiovich

PhD Student at Lviv University of Business and Law,
79021, Kulparkivska Str., 99, Lviv, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0009-5002-8734>

Abstract. *The article offers a scholarly analysis of industrial tourism as a strategic instrument for reconstructing the economic subjectivity of communities in the post-war period. Amid large-scale destruction of industrial, social, and institutional infrastructure caused by the armed aggression of the Russian Federation, the challenge lies not only in the physical restoration of territories but also in the redefinition of local identities, the formation of new economic focal points, and the affirmation of communities as full-fledged agents of spatial development. In this context, industrial tourism is considered not a marginal segment of cultural policy but a multidimensional platform that interweaves memory and investment, creative economy and social integration, local initiative and national strategy.*

The research explores the transformation of the concept of economic subjectivity under the conditions of war, identifies the key functions of industrial

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

tourism as a tool for symbolic and economic reactivation of communities, and examines the conditions necessary for the investment viability of this sector at the regional level. Particular attention is devoted to scenario-based modeling of industrial tourism development, presented through four strategic trajectories - inertial, basic, cooperative, and innovation-driven institutional. Five essential strategic vectors are highlighted, the implementation of which within the basic scenario framework lays the foundation for a shift toward more sustainable and dynamic growth models.

The findings demonstrate that, with appropriate institutionalization, human capital development, social dialogue, and digital support, industrial tourism can become not merely a tourism product but a strategic resource for restoring the subjectivity of communities that have lost not only their infrastructure but also their sense of economic coherence and forward-looking purpose.

Keywords: *industrial tourism, economic subjectivity, post-war recovery, local identities, scenario planning, regional strategy.*

Постановка проблеми. У ситуації глибокої цивілізаційної турбулентності, спричиненої повномасштабною агресією рф проти України, економічна політика держави набуває нового стратегічного горизонту - горизонту відновлення, що має спиратися не лише на відтворення зруйнованої інфраструктури, а й на формування стійких моделей розвитку, вкорінених у соціокультурний досвід територій. У цьому контексті дедалі виразніше окреслюється потреба в переосмисленні таких на перший погляд маргіналізованих напрямів як промисловий туризм, який здатний виступити водночас інструментом символічної репарації, економічного активізму та просторового перезавантаження громад.

Промислова спадщина, часто сприйнята як залишок індустріального минулого, в умовах повоєнної України набуває статусу потенційного ресурсу для творення нових локальних ідентичностей і формування економічної

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

суб'єктності громад. Йдеться не лише про музеєфікацію або консервацію об'єктів, а про стратегічне включення індустриальних ландшафтів до моделі розвитку, в якій економіка пов'язується з пам'яттю, праця - з культурою, а локальний простір - із глобальним резонансом. Особливої ваги ці процеси набувають у громадах, що зазнали прямих втрат - як людських, так і інфраструктурних, і сьогодні потребують нових механізмів реконфігурації самих себе як суб'єктів творення майбутнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наукова думка дедалі частіше розглядає промисловий туризм як інструмент активізації місцевого розвитку, особливо у післякризовий та повоєнний періоди. У працях численних дослідників [1; 3; 6; 8; 10; 11; 15] промисловий туризм аналізується крізь призму адаптації територій до нових економічних умов, з урахуванням потреб у диверсифікації джерел доходу, ревіталізації індустриальної спадщини та посиленні регіонального бренду. Науковці підкреслюють, що індустриальні простори, які раніше функціонували виключно в логіці виробничої ефективності, можуть набути нового значення у системі туристичних практик, що поєднують економічну, освітню та культурну функції.

Окрему увагу заслуговують публікації, у яких акцент зроблено на інвестиційних вимірах відновлення територій за допомогою туристичної спеціалізації. Концептуальні засади розвитку цієї сфери, зокрема проблеми та перспективи, обґрунтовані також у дослідженні І. Гончара і С. Погасія [4], які заклали аналітичну рамку для оцінювання довгострокового впливу індустриального туризму на локальні економіки. Проблематика державного регулювання розвитку промислових регіонів, що зазнали воєнних руйнувань, детально проаналізована у роботах Н. Метеленка, В. Храпкіної, О. Шапурова та М. Ажажі [12; 14], де вказано на потенціал туристичного сектору як одного з напрямів реадаптації регіонального господарства Сходу України. Зі схожих позицій виходять А. Сухобоа [16], наголошуючи на ключовій ролі культурних

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

індустрій у процесах ревіталізації індустріального ландшафту та переосмислення урбаністичної функції колишніх промислових зон.

У ході формування власного підходу в дослідженні враховано низку міждисциплінарних джерел, які інтегрують просторову економіку, регіональне планування, туристичну політику та культурологію [5; 7; 9; 13]. Зокрема, у публікації В. Пацюка [7; 13] обґрунтовано модель ревіталізації промислового міста через перехід від монофункціональності до багаторівневої культурно-економічної взаємодії. Методологічні основи оцінювання інвестиційної привабливості індустріальних об'єктів з огляду на їхню туристичну трансформацію запропоновано Л. Івченком [9].

Отже, сучасний дискурс промислового туризму поступово зміщується у бік багатокomпонентної моделі регіонального розвитку, в якій економічна доцільність, історико-культурна ідентичність та стратегія просторової ревіталізації поєднуються в єдиний поліцентричний сценарій відновлення. Проте, незважаючи на наявність окремих концептуальних і прикладних розробок, питання про інституціалізацію промислового туризму як повноцінного елементу державної та регіональної політики розвитку залишається відкритим.

Однак в аналізованих джерелах спостерігаються певні концептуальні розбіжності: зокрема, окремі автори розглядають промисловий туризм як інструмент економічного зростання, інші ж як чинник формування нової культурної ідентичності. Відмінності також стосуються підходів до управління - від орієнтації на централізовану державну підтримку до моделей публічно-приватного партнерства - і цільових орієнтацій туристичної діяльності, що варіюються від розвитку внутрішнього туризму до залучення іноземних інвесторів. Такі відмінності в підходах засвідчують потребу у формуванні цілісної, інтегративної стратегії промислового туризму як частини повоєнної регіональної політики.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність окремих наукових праць, присвячених ревіталізації індустріальної спадщини, туристичному потенціалу монофункціональних територій, публічно-приватному партнерству у відновленні регіонів поза належною увагою залишаються системні питання сценарного проектування розвитку промислового туризму в стратегіях повоєнного відновлення, особливо в аспекті формування економічної суб'єктності громад – тому запропоноване дослідження спрямоване на заповнення цих прогалин, оскільки поєднує економічний, соціальний і просторовий виміри у підході до реконструкції місцевих громад на основі використання їхньої промислової спадщини.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є науково обґрунтувати роль промислового туризму в процесах реконструкції економічної суб'єктності громад у повоєнний період із фокусом на його потенціал як складника стратегічного планування та просторового розвитку.

Завдання дослідження полягають у тому, щоб:

- проаналізувати сутність економічної суб'єктності громад у період кризи й окреслити можливості її відновлення;
- визначити промисловий туризм як механізм символічного й економічного перезавантаження локальних ідентичностей;
- виявити умови інституційної, кадрової та інфраструктурної життєздатності цієї галузі в регіональному вимірі;
- розробити сценарну модель розвитку промислового туризму як складника стратегій повоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У воєнний час поняття економічної суб'єктності, яке розуміється як здатність локальних спільнот самостійно керувати власним розвитком, залучати ресурси, ініціювати економічні рішення та реалізовувати проєкти з високим рівнем автономності, набуває особливого змісту [1]. Повномасштабне вторгнення РФ поставило під загрозу не лише територіальну цілісність України, а й саму тканину

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

економічної активності на рівні громад - ту інфраструктурну, інституційну та символічну основу, яка забезпечує відтворення життя і майбутньої перспективи. Руйнування підприємств, переміщення населення, розрив логістичних ланцюгів, втрата фіскальної спроможності - усе це стало викликом для економічної суб'єктності, оголивши її крихкість і нерівномірність.

Втім, криза виступає не лише руйнівним фактором, але й каталізатором переосмислення. Громади, які раніше виконували лише сервісну чи допоміжну функцію в межах загальнонаціонального господарського комплексу, опинилися перед необхідністю автономного реагування на виклики - забезпечення життєдіяльності, мобілізації ресурсів, відновлення пошкоджених об'єктів, пошуку нових джерел доходу та змістовного наповнення простору. Таким чином, процеси, які ще донедавна були прерогативою державного управління або зовнішнього інвестора, дедалі більше переходять у площину локального стратегування, формуючи передумови для нової конфігурації економічної суб'єктності, заснованої на принципах гнучкості, включення, кооперації.

Важливо, що така суб'єктність не обмежується лише економічними показниками, а має виразну соціокультурну ідентичність, яка проявляється в здатності громади бачити себе не об'єктом відновлення, а його активним ініціатором. Йдеться про відмову від логіки «центру-периферії» на користь парадигми локальної дії, у межах якої кожна територія розглядається як носій потенціалу, історії, пам'яті та відповідальності за своє майбутнє. У цьому сенсі навіть зруйновані або занедбані промислові об'єкти не є мертвим капіталом - за належної політичної волі, інституційної підтримки та соціального діалогу вони можуть стати точками перетину минулого й майбутнього, інкубаторами ідей, платформами для формування креативних економік.

Промисловий туризм якраз і відкриває один із можливих сценаріїв повернення економічної суб'єктності громадам через рефлексивне

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

переосмислення власної індустріальної спадщини. Повного негайного відновлення потужностей така модель не потребує, проте вона стимулює розмову про цінність виробничого ландшафту, про пам'ять як ресурс, про те, як у просторі руйнації можна віднайти засадничі орієнтири для подальшого розвитку [2]. Таким чином, втрата - зокрема матеріальна - може бути перетворена на шанс: на інституційну зрілість, на стратегічне бачення, на нові механізми економічної мобілізації, вкорінені у власному досвіді й просторовій унікальності.

У повоєнному просторі, де матеріальні втрати співіснують із глибокими травмами колективної пам'яті, потреба в переосмисленні локальної ідентичності стає не менш важливою, ніж потреба у фізичному відновленні. Саме в таких умовах промисловий туризм набуває нової місії - бути не лише інструментом економічної активізації, а й засобом рефлексії, переозначення минулого, перезапуску локального самовідчуття. Йдеться про процес, у якому індустріальні ландшафти - зруйновані, частково діючі або вже неактивні - стають сценою не забуття, а актуалізації, творення нової ідентичності, що тримається не на героїзації руїн, а на їх символічному освоєнні.

Промислові об'єкти, особливо ті, що постраждали внаслідок бойових дій, перетворюються на місця пам'яті, і водночас - на потенційні пункти тяжіння для внутрішнього й міжнародного туризму. Але на відміну від традиційних об'єктів індустріального туризму в Європі, які, здебільшого, демонструють технологічний прогрес минулого, українські локації мають подвійну інтонацію: технічну та трагедійно-героїчну. У цьому криється амбівалентна сила - можливість конструювати простори, в яких економіка і культура, минуле і майбутнє, травма і гідність постають у нерозривній єдності [3].

Така трансформація не відбувається стихійно, а потребує осмисленої стратегії включення промислових об'єктів до публічного простору - через маршрути, інтерпретаційні центри, експозиції, подієві практики, що не лише

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

презентують матеріальну культуру праці, але й активізують економічну активність. Адже зацікавлення туристів, дослідників, художників, урбаністів формує нову інфраструктуру - і символічну, і цілком фізичну: з'являються малі бізнеси, хаби, ремісничі майстерні, освітні ініціативи. У такий спосіб територія, яка була периферією або зоною руйнування, повертається до економічної карти - уже в іншій ролі, проте зі збереженням її минулого як ціннісного ресурсу [4].

Промисловий туризм у цьому ключі - не суто розважальна чи ностальгічна практика, оскільки є інструментом соціального зв'язування, економічного відновлення і, що не менш важливо, переозначення локального «Я». Замість того, щоб сором'язливо замовчувати занепаді заводи чи зруйновані цехи, громади можуть створити на їх основі нові наративи - про працелюбність, стійкість, новаторство, здатність до виживання й творення. Такі наративи, в свою чергу, стають магнітами для інвестицій, кадрового повернення, культурного обміну.

Отже, промисловий туризм у повоєнній Україні - це не лише спосіб зберегти чи відреставрувати минуле, а передусім шанс перезапустити ідентичність, вкорінити її у власній території, вивести її за межі втрати і зробити джерелом економічного, культурного та морального оновлення. У цьому його стратегічна цінність і трансформаційний потенціал.

Розкриття промислового туризму як чинника перезавантаження локальної ідентичності передбачає глибший аналіз його багатофункціональної природи. В умовах повоєнного суспільства, де відновлення інфраструктури мусить поєднуватися з переосмисленням смислів, важливо виокремити різні типи впливу, які така форма економічної активності здатна здійснювати. Промисловий туризм не зводиться до лінійної моделі "турист - продукт - дохід", а розгортається в просторі взаємодії культурного, економічного, соціального і символічного рівнів. У цьому контексті пропонуємо в Таблиці 1 узагальнену типологію таких впливів із характеристикою кожного виміру.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Таблиця 1

Функціональні виміри впливу промислового туризму на локальну ідентичність у повоєнний період

Вимір впливу	Сутність	Приклади реалізації	Очікуваний ефект для громади
Символічний	Відновлення смислової тяглості між минулим і теперішнім	Маршрути пам'яті, тури на заводи-ветерани, інсталяції на місці руїн	Переозначення травми, консолідація ідентичності
Культурний	Інтерпретація технічної спадщини як складника культури	Музеї індустрії, арт-простори на заводах, фестивалі інженерного мистецтва	Підвищення самоповаги, творення нових культурних сенсів
Економічний	Генерація нових джерел доходу та зайнятості	Малі підприємства в індустріальному середовищі, туроператори, гіді	Активізація МСП, розширення зайнятості
Освітній	Передача технічного знання і спадщини через досвід	Освітні екскурсії, науково-популярні програми, стажування	Формування технологічної компетентності, кар'єрні орієнтири
Психосоціальний	Подолання травми через контакт із простором	Волонтерські проєкти на об'єктах, спільні прибирання/відновлення	Повернення контролю над середовищем, зміцнення спільноти
Інвестиційний	Формування нового інвестиційного образу території	Включення індустріальних об'єктів у стратегічне планування	Покращення репутації території, підвищення капіталізації

Узагальнено автором [3-8]

Запропонована типологія засвідчує, що промисловий туризм, будучи спочатку нішею креативної економіки, в умовах післявоєнного перезавантаження може стати синергетичним чинником - таким, що одночасно трансформує і матеріальну реальність, і соціальні уявлення про неї. Саме тому розвиток відповідних стратегій має ґрунтуватися не на вузькій логіці прибутковості, а на ширшому баченні - як формування простору, в якому локальні ідентичності відновлюються, зрощуються і спрямовуються до майбутнього.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

У післявоєнному ландшафті, де відновлення вимагає не лише масштабного капіталовкладення, а й переосмислення принципів економічної організації, поняття «інвестиційна життєздатність» набуває нової глибини. Обмеження лише фінансовою рентабельністю проєктів більше не є достатнім - актуалізується потреба в системній здатності території інтегрувати інвестиційні імпульси, забезпечувати їх стабільність, адаптацію до змін і довгострокову сталість. У випадку промислового туризму така життєздатність формується на перетині матеріального відновлення, соціального капіталу, інституційної спроможності та ціннісної привабливості території [2].

На регіональному рівні це означає необхідність переходу від фрагментарного залучення інвесторів до системної політики розвитку - такої, що включає промисловий туризм до стратегій просторового планування, фінансових інструментів, брендінгу територій і кластерної політики. Окремо постає завдання формування відповідного людського капіталу, здатного виступати носієм нового підприємництва, фасилітатором діалогу з інвестором, творцем культурного продукту на основі індустріальної спадщини.

Регіональна специфіка потребує врахування низки факторів: від ступеня збереження об'єктів до логістичної доступності, від репутаційної історії місцевості до її спроможності запропонувати унікальний наратив. Усе це формує складне поле взаємодії між матеріальним і символічним, між інституційним і підприємницьким, між тим, що є зараз, і тим, що здатне постати як новий сенс [9]. Таким чином, інвестиційна життєздатність у сфері промислового туризму постає як результат взаємодії багатьох чинників, кожен із яких потребує узгодженого управління. Її не можна імпортувати або запровадити директивно - вона формується як локальна екосистема, здатна вбудуватися у стратегію відновлення і водночас бути джерелом нової економіки місця. Саме на цій основі можливе подальше сценарне проєктування майбутнього громад у контексті промислового туризму.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

У контексті високої невизначеності, структурних руйнувань та регіональної диференціації в Україні, стратегування розвитку промислового туризму неможливо здійснювати в уніфікованій логіці. З огляду на багатовимірну природу галузі, доцільним є застосування сценарного підходу, що дозволяє врахувати альтернативні траєкторії, різний ступінь інституційної готовності, рівень мобілізації місцевих ресурсів і наявність зовнішньої підтримки. У Таблиці 2 подано узагальнену типологію сценаріїв, розроблену на основі аналітичних припущень щодо ролі громади, ступеня залучення держави та рівня горизонтальної взаємодії.

Таблиця 2

Сценарії розвитку промислового туризму в стратегіях відновлення громад

Сценарій	Характеристика	Умови реалізації	Потенційні результати
Інерційний	Обмежена ініціатива, відсутність стратегічного бачення	Низька інституційна спроможність, відсутність фінансування	Фрагментарний розвиток, короткотривалі проекти без сталості
Базовий	Часткова інтеграція туризму у стратегії громад	Підтримка держави, локальні ініціативи, середній рівень залучення	Формування поодиноких маршрутів, туристичних об'єктів
Кооперативний	Кластерна модель, міжмуніципальна співпраця	Координація між громадами, підтримка з боку обласних адміністрацій	Поява промислових хабів, мультиплікативний ефект на економіку
Інноваційно-інституційний	Повна інтеграція у стратегію розвитку громади, опора на публічно-приватне партнерство	Висока локальна суб'єктність, наявність агенцій розвитку, цифрових платформ	Створення екосистеми туризму з високим інвестиційним потенціалом

Узагальнено автором [10-17]

Зазначена сценарна модель дозволяє виявити потенційні траєкторії розвитку не як фіксовані варіанти, а як динамічні горизонти, що залежать від рішень, ухвалених сьогодні. Найбільш реалістичним у нинішніх умовах є базовий сценарій, який, незважаючи на свою обмеженість, може закласти

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

фундамент для подальшого переходу до інноваційних і кооперативних моделей. Водночас навіть у межах базової конфігурації критично важливими є конкретні стратегічні вектори, реалізація яких створює передумови для якісного зростання у середньостроковій перспективі.

На основі досліджуваної тематики окреслено п'ять ключових векторів, які мають бути реалізовані вже сьогодні як базові передумови для прискореного сценарного розвитку в майбутньому:

1. Інтеграція промислового туризму до стратегій регіонального розвитку

Промисловий туризм не повинен залишатися на периферії стратегічних документів - його слід включати до програм соціально-економічного розвитку, планів відновлення, інвестиційних паспортів громад. Такі дії забезпечать політичну легітимність напряду, дозволять залучати цільове фінансування та вплине на довіру з боку зовнішніх стейкхолдерів.

2. Ідентифікація і паспортизація індустриальних локацій як об'єктів культурно-економічного значення

Громади повинні провести інвентаризацію наявних індустриальних об'єктів, у тому числі зруйнованих, із подальшим присвоєнням їм статусу пам'яток технічної спадщини або об'єктів публічного інтересу. Така паспортизація є передумовою для туристичного маршрутизування, брендингу і програм ревіталізації.

3. Формування локального кадрового потенціалу і мікропідприємництва

Важливо розгортати програми перекваліфікації, спрямовані на підготовку гідів, менеджерів індустриального туризму, реставраторів, дизайнерів простору, локальних підприємців. Без живої людської інфраструктури навіть найкраща архітектоніка розвитку не матиме імплементації.

4. Пілотування прикладних моделей публічно-приватного партнерства

На ранніх етапах розвитку необхідно реалізувати невеликі, але публічно

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

помітні проєкти на засадах співфінансування, які продемонструють практичну доцільність і соціальну легітимність промислового туризму. Серед можливих форматів - туристичні майстерні, технопарки, мобільні виставки, тимчасові павільйони.

5. Цифровізація як інструмент візуалізації, залучення та збереження спадщини

Цифрові карти, віртуальні тури, платформи для взаємодії з громадянами, AR/VR-рішення - усе це має бути залучено на етапі базової активності. Поєднання цифрових технологій із наративами праці та індустрії відкриває можливості для залучення молоді, експатів, міжнародних партнерів.

Узгоджене впровадження цих векторів не гарантує негайного переходу до найпрогресивніших сценаріїв, однак забезпечує запуск процесу - процесу, в якому громада знову стає суб'єктом, а не об'єктом політик, і в якому промислова пам'ять перетворюється на ресурс стійкого майбутнього.

Висновки. Розгортання промислового туризму в умовах повоєнного відновлення України не є периферійним питанням культурної політики чи туристичної індустрії - навпаки, це один із тих стратегічних напрямів, який дозволяє поєднати символічну репарацію з економічною реконструкцією, повернення пам'яті з формуванням нової економічної суб'єктності громад. У процесі протистояння збройній агресії РФ, коли зруйновано цілі індустріальні ландшафти і водночас активізовано суспільну здатність до самоорганізації, постає унікальне вікно можливостей для віднайдення нових форматів місцезрозвитку - таких, що вкорінені у власну індустріальну спадщину, але спрямовані в майбутнє.

Промисловий туризм здатен стати інструментом реконфігурації локальних ідентичностей, каталізатором залучення інвестицій, платформою для розгортання мікропідприємництва, освіти, креативного виробництва. Проте його реалізація неможлива без попереднього осмислення та інституційної підготовки - ідеться про створення умов життєздатності:

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

нормативних, просторових, інфраструктурних, управлінських, наративних. У межах базового сценарію, який нині є найбільш вірогідним для більшості українських громад, закладаються фундаментальні вектори майбутнього зростання: інтеграція у стратегії, ідентифікація ресурсів, розвиток людського капіталу, цифровізація й демонстраційні практики партнерства.

Усі зазначені напрямки, зреалізовані синергійно, дозволять перейти від фрагментарного, імітаційного використання техногенної спадщини до повноцінного включення промислового туризму в стратегії сталого розвитку територій. Такий підхід передбачає відновлення не лише інфраструктур, а й сенсів; не лише економіки, а й культури дії; не лише об'єктів, а самих громад як дієздатних суб'єктів нової епохи української реконструкції.

Список використаних джерел

1. Крисаченко, В. (2022). Національний характер України: генеза, сутність, випробування, державна суб'єктність. *Українознавство*, (3 (84)), 27-50. <http://journal.ndiu.org.ua/article/download/263012/261603>
2. Данилевич, М. В., & Камінський, Л. Р. Ю. (2025). Формування інвестиційного потенціалу промислового туризму в умовах післякризового відновлення економіки. *Академічні візії*, (40). <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/download/1819/1682>
3. Олексюк, Г. В., & Подольський, О. С. (2022). Проблеми та перспективи туристичної індустрії України в умовах сучасних викликів. *Регіональна економіка*, 3, 95-105. https://re.gov.ua/re202203/re202203_095_OleksyukHV,PodolskyOS.pdf
4. Гончар, І. В., & Погасій, С. О. (2019). Промисловий туризм: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука*, (17 (2)), 19-22. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&

[IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/mnj_2019_17%282%29_6.pdf](#)

5. Холодок, В. Д. (2023). Управління туризмом на регіональному рівні в умовах війни та стратегії на майбутнє. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (16), 206-214. <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/download/385/360>

6. Марценюк, Л., & Нецветов, А. (2023). Напрями розвитку внутрішнього туризму в Україні. <https://er.dduvs.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12278/33.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Пацюк, В. Індустріальний туризм: розкриття сутності та структури. Industrial tourism: disclosure of the essence and structure. *НИШЕВІ ВИДИ ТУРИЗМУ*, 103. https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4521/1/Shchuka_H_Nishevi_v_ydy_turyzmu_2024.pdf#page=105

8. Кривенкова, Р., & Ковнір, Д. (2018). Сучасні тенденції та перспективи розвитку промислового туризму в Україні. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України*, 83-92. https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/1088/1/Kolotukha_turyzm_2018.pdf#page=84

9. Івченко, Л. О., & Колісніченко, Г. С. (2019). Туристично-рекреаційний потенціал Херсонського регіону з точки зору інвестиційної привабливості. <https://dspace.nuft.edu.ua/bitstreams/b219a9db-5879-41eb-b4c9-194fc8754846/download>

10. Головчук, Ю. О. (2024). Інноваційні засади формування маркетингових стратегій регіонального розвитку туризму в умовах нестабільності. <https://dspace.vnmu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6757/%D0%90%D>

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

[0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://econp.com.ua/index.php/journal/about)

11. Попова, І. А., Демченко, Н. В., & Лебедин, А. М. (2020). Моніторинг стратегій розвитку об'єднаних територіальних громад Харківської області в контексті використання інструментів ідентифікації.

<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8639/1/popova.pdf>

12. Метеленко, Н., Храпкіна, В., Шапуров, О., & Ажажа, М. (2023). Повоєнний інструментарій державного регулювання розвитку промислового регіону Сходу України.

https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/24469/1/Povoiennyi_instrumentarii_derzhavnoho_rehuliuvannia_rozvytku_promyslovoho_rehionu_Skhodu_Ukrainy.pdf

13. Пацюк, В. С., & Образцова, В. О. (2025). Регенерація промислового міста як запорука розвитку туризму (кейс Роттердаму). *Редакційна колегія*, 404.

<https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstreams/ca1cbd8f-e5e1-4e46-8441-fd04e389af82/download#page=405>

14. Метеленко, Н., Храпкіна, В., Шапуров, О., & Ажажа, М. (2023). Повоєнний інструментарій державного регулювання розвитку промислового регіону Сходу України.

https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/24469/1/Povoiennyi_instrumentarii_derzhavnoho_rehuliuvannia_rozvytku_promyslovoho_rehionu_Skhodu_Ukrainy.pdf

15. Бондаренко, Л. А. (2023). Дослідження програм розвитку туризму в регіонах України. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*, (8), 5-10.

<http://journals-lute.lviv.ua/index.php/tourism/article/download/1309/1236>

16. Сухобок, А. (2023). Передумови і перспективи ревіталізації промислових просторів Донбасу культурними індустріями в контексті

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

повномасштабного вторгнення. <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/5c81ee6d-87b8-41ad-a6af-0a4d61e2967d/download>

17. Котковський, В. С., Неізнєстна, О. В., & Кудїн, М. В. (2023). Аналітичні дослідження результатів реалізації програми соціально-економічного розвитку органами місцевого самоврядування м. Кривий Ріг та стратегічні цілі її досягнення. *Вісник ДонНУЕТ «Економічні науки»*, (2 (79)). <https://visniknew.donnuet.edu.ua/index.php/visnik/article/download/85/104>